

ИФТИХОРАМ ЗАБОНИ ТОЧИКӢ

Забон воситаи муҳимтарини муоширати байни одамон аст. Ҷомеа ва забон баробар пайдо шудаанд ва зуҳури ҳарду ба меҳнат вобастагӣ дорад.

Забон хоси инсон буда, яке аз нишонаҳои асосии миллат, яъне ойнаи фарҳанги халқ аст.

Забон яке аз нишонаҳои муҳими шинохти миллату давлат ба ҳисоб меравад. Инсон, агарчи андешаи худро бо имову ишора, рафтор, кирдор, ранг, сиришти зоҳирӣ ва ғайраҳо низ баён карда тавонад, воситаи асосии ифодаи фикру андеша забон аст. Аз ин бар меояд, ки забон-воситаи пуярарзиши муҳобироти инсоният ба шумор меравад.

Забон ин ҳастии миллатро нишон медиҳад. Забон – ин калиди дари дониш ва маърифат аст ва дар ҳама зинаҳои инкишофи таърих метавонад ба нафъи инсон хидмат намояд. Ҳар як халқу миллати рӯи олам дорои забони модарианд, ки тӯли қарнҳову солҳо онҳоро ҳифз кардаву аз маҳвшавӣ эмин нигоҳ доштанд. Дар олам зиёда 2976 ҳазор нафъи забон маълум аст, ки ҳар яке аз якдигар бо тарзу услуби баёни хеш тафовут доранд. Он воситаи рушди маънавиёт ва пояи ҳастии миллат аст. Шоири маҳбуби доғистонӣ устод Расул Ғамзатов беҳуда нагуфтааст, ки «Агар донам, ки пагоҳ забони модарии ман аз байн меравад, ман дар ҳамон вақт омода ва тайёрам, ки имрӯз бимирам».

Забони тоҷикӣ яке аз забонҳои бостонӣ ва соҳибхати олам буда, се марҳалаи тӯлонии инкишофро аз сар гузаронидааст: забони форси қадим, забони форси миёна, забони форси нав. Зиёда аз ҳазор сол аст, ки халқи тоҷик бо забони шеваи тоҷикӣ гуфтугӯ дорад ва ин забони поки беолоишро дар китоби таърих сабт менамоянд. Шоирону нависандагон ва донишмандони оламшумул, ба монанди устод Абуабдуллои Рудақӣ, Абулқосим Фирдавӣ, Абӯалӣ ибни Сино, Носири Хусрав, Камоли Хуҷандӣ, Ҳофизи Шерозӣ, Саъдии Шерозӣ, Абдулқодири Бедил, Аҳмади Дониш, Садриддин Айнӣ ва дигарон асарҳои ҷовидонаву орифонаи худро бо забони тоҷикӣ эҷод карда, шӯҳрати ин забонро боз афзунтар гардониданд.

Таърих гувоҳ аст, ки дар замони салтанати Тоҳириёну Сафорриён ва Сомониён забони тоҷикӣ мақоми шоистае касб карда, доираи васеъро фаро гирифт. Хусусан бояд донем, ки дар давраи салтанати Сомониён забони тоҷикӣ ба арзи инкишоф тараққӣ мекард. Мо бояд ба гузаштагонамон фахр кунем ва арҷгузор бошем.

Баъди инқилоб ва арзи ҳастӣ намудани Ҷумҳурии Тоҷикистон давраи нави инкишофи забони адабии тоҷик оғоз ёфт. Забони тоҷикӣ яке аз забонҳои қадимтарини дунё ба шумор меравад. Хусусан минбаъд дар

тақвият бахшидани забони тоҷикӣ хизмати устод С. Айни бениҳоят калон аст ва роли муҳимро дар ин самт ишғол намудааст, зеро ӯ тавассути асарҳои оламшумули худ ба монанди «Одина», «Марги судхӯр», «Ҷаллодони Бухоро», «Дохунда» тавонист ба рушди забони тоҷикӣ мусоидат намуд, ки тавассути ин асарҳои оламшумулаш фарҳанги миллати тоҷикро тақон бахшид. Ба ин монанд дигар шоирону нависандагони муосири тоҷик ба мисли Мирзо Турсунзода, Абулқосим Лоҳутӣ, Ҷалол Иқромӣ, Сотим Улуғзода, Муъмин Қаноат, Лоик Шералӣ ва дигарон ба мисли гузаштагону номбардорони миллати тоҷик ва пасдоштани забони тоҷикӣ саҳми босазое гузоштанд. Насли имрӯзаи даврони соҳибистиклоли мо ин хизматҳои қардаи гузаштагони миллатамонро арҷгузор бошанд.

Аз гуфтаҳо бар меояд, ки миллати тоҷик забондор буд ва забони шеваи худро бениҳоят дӯстдоранд. Чунки забони модарӣ меҳр ва шири модар аст. Барҳақ, шоири халқии Тоҷикистон, устод Муъмин Қаноат хуб гуфтааст:

... Баҳри ман танҳо забони модарист,

Чунки меҳри модар аст.

Баҳри ӯ ташбеҳи дигар нест, нест,

Чунки шири модар аст.

Оре, ҳастии ҳар як халқу миллатро ба забони ӯ марбут медонанд ва мешиносанд. Бинобарин ҳар як шахрванди Тоҷикистон низ вазифадор аст, ки забони модарии худро гиромӣ нигоҳдоранд.

Забони тоҷикӣ, забони миллати мо ва забони давлатии кишвари соҳибистиклоли маҳбуби мо ба шумор меравад. Вақте мо ба қор ё бозор меравем, борҳо шоҳиди он мешавем, ки дар саҳми донишгоҳу донишқадаҳо, омӯзишгоҳҳову мактабҳои миёна, боғчаву боғҳои фароғатӣ ва бозору кӯчаҳову паскӯчаҳо шумораи зиёди одамон забони модарии худро бо забонҳои русиву ўзбекӣ олула месозанд, ки ин боиси аз байн рафтани калимаҳои асили забони модарии худ мегарданд. Мо бояд ба ин ҳатогӣ роҳнадиҳем, кушиш ва саъй кунем, ки дар қучое, ки набошем бо забони модарии худ беолоиш гуфтугӯ кунем. Зеро забон ин ҳастии миллати тоҷик буданро нишон медиҳад. Шоири халқии тоҷик, Лоик Шералӣ дар ин бора хуб гуфтаанд:

Заҳр бодо, шири модар ба қасе,

К-ӯ забони модарӣ гумм қардааст.

Шукронаи даврони истиқлол мекунем, ки бо шарофати Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои муаззами миллат, Президенти Ҷумҳурии

Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон забони тоҷикӣ мақоми забони давлатиро касб кард. Ба гуфтаи Сарвари давлатамон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон «Забони тоҷикӣ поянда аст, то даме, ки миллати тоҷик ҳаст, забони ӯ низ пойдор хоҳад буд». «Забони миллӣ мисли шахсунтун бинои маънавии давлатро побарҷо нигоҳ дошта, маърифату фарҳанг, ахлоқу одоб, бинишу афкори миллатро чун ойна дар худ инъикос мекунад». Ин аст, ки забони тоҷикӣ асоси ҳувияту худшиносии миллии мо ба шумор рафта, барои ҳар фарди тоҷик азизу муътабар мебошад, зеро танҳо ба василаи забони миллӣ метавон ҳофизаи таърихиву фарҳангиро пос дошта, пайванди хешро бо адабиёту фарҳанг ва илму дониши дар тӯли ҳазорсолаҳо офаридаи халқамон эҳсос намуд.

Аз ин ҷост, ки дар чорабиниҳои бузурги миллӣ, ҷаласаҳо, семинару консерт ва маҳфилҳои гуногуни фарҳангӣ ба забони тоҷикӣ баргузор мегарданд.

Бо ба тасвиб расидани қонуни нав аз 5 октябри соли 2009, таҳти №553 ба забони тоҷикӣ мақоми бозҳам бузургтар дода шуд, ки ин қадами ҷиддӣ барои баланд кардани устувории забони тоҷикӣ асоси қонунӣ пайдо кард.

Бинобарин ҳамасола ҷашни забони давлатӣ ба ҳукми анъана даромадааст, аз ин рӯ ҷашни забони давлатиро 5-октябр ҷашн мегиранд. Агар мо мардуми тоҷик ба забони худ эҳтиром гузорем, ин эҳтиром ба миллати сарбаланди тоҷик аст. Месозад, ки наврасону ҷавонони имрӯзаӣ мо ин сарвати бебаҳои миллатро чун гавҳари ҷашм ҳифз намуда, ва барои рушду забони давлатӣ ҷаҳду талош намоем. Барҳақ, Муслиҳиддин Саъдии Шерозӣ фармудаанд:

Забон дар даҳон, эй хирадманд чист?

Калиди дари ганҷи соҳибху

Чу дар баста бошад, ҷӣ донад касе,

Ки ҷавҳаршурӯш аст ё пилавар?

Забон ин шаҳодатномаи миллат аст, мо тоҷикон соҳибзабон, соҳибдавлат ҳастем ва ҳувияти миллии худро бояд нигоҳ дорем. Ифтихори мост, ки оламиён забони тоҷикии моро дӯст медоранд ва мешиносанду меомӯзанд.

Мо, тоҷикзодагон асил ҳамеша пайи он кушиш намоем, ки забони миллати хешро пок, беолоиш ва пойдор нигоҳ дорем. Фаҳри мост, ки забони мо оламшумул аст. Намегузорем, ки эҳтироми ин забони бузург, лафзи поки модариямон коста бигардад. Мо тоҷикон забондор будем, ҳастем ва барои пойдор будани ин забони оламшумул мубориз буданамон лозим аст. Забони тоҷикӣ ва рушду ташаккули пайвастаи он дар мақоми

забони давлатӣ муҳимтарин рамзи истиқлолияти давлативу сиёсии мо ба ҳисоб меравад. Пояндагии забони модарӣ ба мо забондорони миллати бофарҳанги тоҷик вобастагии зич дорад. Устод Бозор Собир хуб гуфтааст:

Дар ҳаду сарҳадшиносии ҷаҳон,
Сарҳади тоҷик забони тоҷик аст.
То забон дорад, ватандор аст ӯ,
То забондор аст, бисёр аст ӯ.

Шодиева С.Ф., н.и.х., дотсенти кафедраи химияи таҳлилии факултети химияи ДМТ